

סיפורו של עולה

ילד חוץ מגיע לקיבוץ - ארץ חדשה, עם חדש, מוזיקה חדשה

מאיר מינדל

מאיר (מארק) מינדל הגיע כילד עולה חדש מרוסיה - אז ברית המועצות - לארץ ישראל הרוחנית ולקיבוץ נגבה. הוא נאלץ לשנות את שמו, ואמו נאלצה להמיר את אהבותיה המוזיקליות; אך כל זה לא עמעם את האהבה הגדולה שהתפתחה בו לקיבוץ שבו התחנך ואת ההערצה לחברי הקיבוץ, החלוצים הלוחמים שנאחזו בארץ הקשה ויכלו בתושייתם לכל פגיעה. לימים הוא הפך למורה להלחנה, למלחין (בין השאר, זכה בפרס על יצירה שכתב לשירים של יהודה עמיחי - עירי) ולמעין היסטוריון המנציח בשפע סיפורים את פרשיות חייהם ועלילותיהם, במלחמה ובשלום, של אנשי קיבוץ נגבה ואזור הנגב. לאחרונה יצא לאור כרך גדוש פרי עטו, **סיפורנו** (כחל עיצובים, נגבה, 2015). להלן סיפורו, המדהים והמאלף, על ראשית קליטתו בארץ.

המרת השם, המרת אהבה

אביב 1958 לא בישר טובות. החמסינים היו שיאים של להט, וגם כשהחום פג, הלחות עשתה בנו שמות. היינו משפחה של עולים חדשים, שזה עתה ירדה מן המטוס - אווירן בלשון הימים ההם - בלוד. התגוררנו בקומה העליונה של מלון 'הבימה'. למרגלותיו היה ביתן של שנאי ענק, שעמד במרכז ההצטלבות של הרחובות החשמונאים, יהודה הלוי, מרמורק, רוטשילד. הנשים במלון התהלכו בבגדים 'קיציים מאוד', ואבא הסביר לנו שזה ודאי בשל החמסינים והלחות. מחשבות שליליות על הנשים ולבושן היו מאיתנו והלאה...

הכול נראה מוזר כל כך, אך מוזרים מכול היו הפירות המקומיים בחנות הירקות, בקומת הקרקע. אבא קנה פרי בעל צורה סגלגלה. עלה עמו לקומה ארבע, נכנס לחדר ובחגיגות חצה אותו לארבעה חלקים. הרקמות הכתומות בצבצו מתחת לקליפה, וציפה לבנה אחזה בפלחי הפרי. בפאתוס קל הצהיר:

לסבתא גולדה - רבע, לאימא ריטה - רבע, לך מארק - רבע, ועבורי - הרבע האחרון, אמר אבא. שרה הקטנה ישנה שנת ישרים ולא הושכמה כדי לראות את המשפחה עושה היכרות עם הפרי החדש. לפרי יש שם המורכב משתי מילים - תפוח וזהב. אנחנו לא אוכלים את הקליפה הכתומה, כי אם רק את הפלחים. תפוח זה קארטושקה, זהב זה זולוטו - בעברית: זהב. ביחד זה תפוז. טעמנו בדממה את הפרי, והתוודענו אל טעמו המתקתק.

'מארק, בימים הבאים אתה לא תמשיך לחיות איתנו, כי אם תגיע לקיבוץ כדי ללמוד בו. אך לפני שתיסע לקיבוץ, עלינו לשנות את שמך ולעשות לך ניתוח קטן' - אמר אבי.

סיפורו של עולה

מאיר מינדל

ילד חוץ מגיע לקיבוץ - ארץ חדשה, עם חדש, מוזיקה חדשה

שתקתי וקיבלתי את הדין, שהרי אבא יודע יותר טוב ממני 'מה טוב בשבילי...! הייתי ילד בן 12, ממושמע, רציני כמו כל הילדים במשפחות עולים מרוסיה של שנות ה-60 במאה הקודמת. הרי הייתי יד ימינו של אבי באריזת הכבודה הכבדה כל כך, תמכתי במשך כל היציאה מלבוב והמעבר לשצ'צ'ין (פולין) בסבתא גולדה הצולעת וידעתי להתגבר על כל קושי (כפי שיודע כל בן נאמן למזל גדי).

'מה שמך, ילד?' - שאלני ברוסית פקיד חייכני במשרד כלשהו.

'שמי מארק, מארק מינדל' - ענית.

'אין לנו בישראל שם שכזה - מארק. השם הגלוי מארק מזכיר לנו מלה בעברית - מָרְקָה. מרק זה 'סופ' - Soup, - והרי לא תרצה שיקראו לך 'מָרְקָה' ויצחקו ממך.'

'מה אתה מציע?', שאל אבי.

'יש לי עבור בנך שני שמות - מרדכי ומאיר. באיזה שם יבחר בנך?', שאל הפקיד.

'מי היה מרדכי, ומה משמעות השם מאיר?' שאל אבא.

הסביר הפקיד: 'מרדכי - דמות ידועה ממגילת אסתר. גם למפקד המרד בגטו וארשה קראו מרדכי.

מאיר - משהו או משהו המביא אור לחושך. משהו שמתמודד עם החשכה ועם הבערות. איש נבון, המאיר את הסתומות והנסתרות בדבריו הנבונים.'

'תודה' - אמר אבי. 'במקרה זה גם שמו של אבי - אני רוצה שבני ייקרא מאיר, וכך יכתב בתעודותיו.'

יצאנו, כשאני מתרגל את לשוני בהיגוי שמי החדש: 'מאיר מינדל, מאיר מינדל...!'

עברו עוד כמה ימים, שניצלתים כדי להכיר לעצמי ולאמי שירים ישראליים. ומעשה שהיה כך היה -

אמי רבקה הבינה, כי 'האתגר הראשון בארץ חדשה - להיות אדם פרודוקטיווי; יש למצוא עבודה, ויפה שעה אחת קודם'. רגלינו נשאנו למשרדו של המפקח הארצי על החינוך המוסקלי במשרד החינוך, המלחין מר עמנואל עמירן-פוגצ'וב.

את פנינו הדואגות קיבל עמירן בסבר פנים מאיר, בחיוך אוהד ובעניין רב. הוא סיפר על עבודתו במטעי הטבק במזכרת בתיה, על עבודתו כבנאי ברחבי תל אביב ועל לימודי קומפוזיציה אצל פרופ' רוזובסקי.

השיחה התנהלה ברוסית, והרגשתי את עצמי ממש מיותר. אחרי עוד כמה דברי נימוסין וזיכרונות מאימא רוסיה אמרה אמי:

'מר עמירן היקר, אני יודעת הרבה שירים אוקראיניים יפים להפליא. אשמח מאד לחלוק

את הידע שלי עם ילדי ישראל בבתי הספר.'

תגובתו הייתה ברורה ומידית. אמנם הוא עטף אותה בחיוך אוהד, אך אי אפשר היה לטעות בה:

'רבקה יקרה, ילדי ישראל ישמחו ללמוד ממך שירים, אך אלו יהיו שירים ישראליים, משלנו.'

אמי ההמומה נשארה לשבת ללא מלים.

המשיך עמירן: 'במקרה, יש באמתחתי כאן שירונים מאושרים על ידי משרד החינוך. קחי נא את כל החבילה, לכי הביתה ולמדי את שירי. אשמור איתך על הקשר, ואם תרצי - באחד בספטמבר תוכלי להורות מוסיקה בבית ספר. כן, רבקה, תהי מורה למוסיקה בישראל!'

יצאנו ממשרדו ודוממים צעדנו לאוטובוס. אימא בכתה שלשה ימים רצופים. כיצד אני יודע? כי כל בוקר משימתי הייתה לתלות את הציפית של הכרית שלה, לחזקה באטבים שתתייבש ברוח.

בתום 'שלושת ימי האבל' התעשתה אמי והודיעה לי: 'מארק, בוא נעלה למעלה ונשב על גג הבניין. תעזור לי ללמוד. אתה גם סולפג'יסט (יודע קרוא וכתוב תווים), וגם תוכל לקרוא לי את המלים העבריות נכון.'

'מאמה, למה לטפס על הגג? מדוע לא נלמד בחדרנו?' - שאלתי.

תשובתה הייתה מפתיעה:

'מה יגידו האנשים במלון, כשישמעו אותנו לומדים שירים באמצע היום? יחשבו שירדנו מן הפסים. אם נשב על הגג, איש לא יראה ולא ישמע אותנו'. (כך גיליתי אצל אמי את רגישותה ל'נחשים' של דברי רכיל.)

נעניתי למשאלתה וטיפסנו למעלה. בתוך שעה, החום אילץ את אמי להתקלף מחולצתה הרטובה, להישאר בחזייה ולגמוע שיר אחר שיר.

לימים עלו מאמציה יפה, ובאחד בספטמבר היא החלה ללמד בבית הספר 'המגינים' בתל-גיבורים, חולון. איך מר שמואל נבון המנהל קיבלה ביום הראשון - אספר בבוא היום. היא לימדה שם שנים רבות, הקימה מקהלה, צוותי נגינה והפכה ל'אורים ותומים' מוסיקליים.

היום הגדול - יום כריתת הברית

אחרי שזכיתי בשם חדש, עמדתי להתקבל לקבוצת ילדים מיוצאי אירופה, שהתארגנה ב'עליית הנוער כדי להמשיך ללמוד בקיבוץ נגבה. דא עקה, בשם חדש אין די. הייתי צריך גם... בולבול חדש. בוקר אחד הודיעני אבי, כי:

'בישראל לכולם עושים בולבול חדש'. לא ירדתי לסוף דעתו, והוא הבהיר לי, כי 'רוב היהודים שנולדים, עוברים לאחר לידתם ניתוחון קטן, ושמו ברית מילה. לך יעשו את הברית בגיל 12'.

תהיתי אם יש קשר בין ברית המועצות לברית מילה. הסביר לי אבי בסבלנות כי ברית - PAX זה לא רק בין מדינות, כי אם גם בין אלוקים לבין העם היהודי.

לא הבנתי מה הקשר בין ברית המועצות ורעי הנאמן - ה'בולבול' שלי. קושיותיי לא הקלו על חיי, והוא איבד את סבלנותו:

'מאיר, אתה הולך לניתוח קצר במרפאה ברחוב מזא"ה. יעשו לך הרדמה מלאה, וכשתצא - תהיה יהודי עוד יותר אמתי'.

תהיתי - מה לא אמתי אצלי עכשיו, אבל אבא לא הסביר לי.

הגענו למרפאת מזא"ה, נפרדתי מאבא, נשכבתי על המיטה ושקעתי בעולם שכולו טוב. התעוררתי, והבולבול שלי מרופד בתחבושות עבות. תוך זמן קצר קמתי כדי ללכת לשירותים. רעי הנאמן והחבוש לתלפיות התיז את שתנו לכל כיוון, רק לא לאסלה. התביישתי לצאת ולהשאיר מאחוריי שלוליות, אך התגברתי על עצמי, וכמו גבר בחרתי ללכת בחזרה... למיטה.

כעבור יממה נתקלתי בבעיה; המכשול השני המתין לי במדרגות הקשתיות של המרפאה. העור של רעי הנאמן, שהיה מכוסה עד לניתוח בעורלה, נגלה לאוויר העולם ונתגלה כרגיש מאוד מאוד; כל 'נשיקה', ולו הקצרה ביותר, בין בד הכותנה של תחתוניי לבינו, שלחה אל מוחי גליי כאבים בלתי נסבלים. אבא שלי רץ קדימה, כהרגלו, ואני עמדתי בראש המדרגות ולא הצלחתי לרדת ולו מדרגה אחת.

'פאפא!' - אני קורא לו בחצי קול - 'פאפא!'. הוא לא שומע, כי מטבעו היה הולך מהר מאוד.

'פאפא, אני לא יכול לרדת!' - התביישתי מכל המבקרים, שעלו וירדו במדרגות. נראה לי כי הכול שלחו מבט מבודח ברוכסן מכנסיי (כך הרגשתי), ואני - תקוע למעלה.

'פאפא, אני לא יכול לרדת, זה כואב!!!' - אבי שמע את שוועתי, הבין את מבוכתי, חזר, נתן לי יד, ואט אט התנהלנו לעבר האוטובוס. לאחר ימים אחדים חזרתי לעצמי, ואט אט הפך בולבולי

למתקן גברי ראוי, איתן, ובעת הצורך - זקוף.

הגיע יום הפרידה שלי ממלון 'הבימה' ואמי לקחה אותי לנסיעה דרומה. הגענו לתחנה המרכזית, עלינו לאוטובוס 'אגד' 301, וחבר קיבוץ נגבה, הנהג- משה לן - סופר את הכסף שקיבל מאמי. הוא מגלה כי כדי לרכוש שני כרטיסים, חסרים לאימא לירה וכמה גרושים. חמוש בחיוכו הוא מסביר לה, כי אין באפשרותו לקחתנו עמו, ואנו שבים למלון 'הבימה', באכזבה קלה. אני ממש לא התאכזבתי, כי לא אצתי לזנק אל הבלתי נודע. נשכבתי על ספת הספרים, הגפתי את עפעפי ועשיתי את עצמי ישן. למחרת לקחה אימא את הסכום הנכון, ויצאנו דרומה. עברנו ערים עם שמות לא מוכרים - 'ראשון לציון' (למה ראשון?), 'נס ציונה' (למה עיר שלמה צריכה נס?), 'רחובות' (אם יש רחובות אז יש גם עיר בשם 'סמטאות?'), 'גדרה' (למה העיר זכתה לשם גדר?) ועוד ניסים ונפלאות. אמי לא ידעה לענות לי, ונשארתי בלתי מסופק.

שדות חיטה אינסופיים השתרעו עד לאופק, ומספר השאלות שנבטו בי הלך וגדל. הגענו למגדל המים המנוקב בפגזים, ירדנו ואת פנינו קיבלה חברת קיבוץ טובת לב, מחייכת ואוהדת. היא מזדהה בפולנית: 'שלום, שמי מדז'ה, ואני המטפלת של קבוצת העולים החדשים'.

אני מתרגל את העברית שלי: 'אני מאיר (שם מוזר), מאיר מינדל, וזאת אמי - ריטה. אני באתי ללמוד עברית'. האם בכלל יכולתי לנחש, שאבנה פה את חיי ואת חיי שבטי, ו-56 שנים יחלפו ביעף?

מארש אבל - במסיבה ובלוויה

ילדים, אנחנו יוצאים לטיול הראשון בקיבוץ - דבריו של חיים (סטאשק) המחנך הרגיעו באחת את המולת הכוורת; כ-20 ילדים, שהגיעו מקצות הארץ, היו כאותה יורה רותחת, הר געש בלתי נשלט. הילדים היו רבים ביניהם על כל דבר שניתן היה לריב עליו, והדציבלים, שנשפכו מן החלונות הפתוחים, שכנעו את ילדי הקיבוץ מאופקי הרגש והרגועים, שאל ביתם פלש איום קולני, צעקני ופראי... לפני היציאה לטיול אמר סטאשק המחנך:

'בקיבוץ, לכל קבוצת ילדים יש שם. גם אנחנו צריכים לבחור שם לקבוצה'. העברית של רובנו הייתה... צנועה, וקיבלנו את הצעתו - 'שלהבת'.

לאחר בחירת השם יצאנו אחריו אל הטיול הראשון. עברנו בין המדרכות המדושאות והתקדמנו לכיוון בית הקברות הצבאי. הלכנו אחריו, כפי שהלכו תושבי המלין אחר צלילו של החליל. החושך ירד, והרגשתי כי רוחות רפאים עלולות להתרומם מהקברים ולקבל את פנינו. חיים לא דאג כלל, והוביל אותנו אל האנדרטה הענקית, שהתנוססה בראש התל, המכוסה בחלוקי נחל גדולים. 'שבו, בבקשה, ואספר לכם כיצד אני הגעתי לנגבה, ומדוע אנחנו יושבים למרגלות אנדרטת המגנים'.

המחשבה הראשונה של כולנו הייתה - אוטוטו הפסל ייפול עלינו. המחשבה השנייה - איך נחזור אל הבית בחושך? אבל סמכנו על חיים, דחינו את המחשבות הפסימיות והקשבנו לדבריו:

'הגעתי לנגבה, כמוכם, בגרעין על שם יוסף קפלן, שהיה דמות מרכזית במרד נגד הגרמנים. חשבנו שאחרי המלחמה הנוראה נגיע לארץ ונוכל לנוח קצת מהזוועות שעברנו. האמת טפחה על פנינו, ומלחמת השחרור עמדה בפתח. למדנו להפעיל את כלי הנשק, והיה עלינו לשרוד למרות שהיינו רק נערים. היינו מעטים מאוד בקבוצת מגיני נגבה. קראו לנו 'הפולנים', אך הוכחנו לכול, כי היינו קשוחים מאוד. עמנו לחמו גרעין 'השומר הצעיר' מדרום אמריקה, חיילי גבעתי, מתנדבים מקיבוצים בצפון

וּוּתִיקִי הַמְקוּם. כֹּל אֱלֹהֵי הַפְּכוּ לְקִיר בְּרוֹזֵל, שֶׁעֵמֵד נֶגֶד אֲלֵפֵי מִצְרַיִם, וּבַעֲזֹרֶת בְּקִבּוּקִי מוּלוּטוֹב וּמוֹקְשִׁים עֲצַרְנוּ אֶת הַתְּקָפוֹת הַטְּנָקִים'. סִיפּוּרִי קָלַחוּ וְזָרְמוּ וּבַפֶּעַם הָרִאשׁוֹנָה נֹכַחְנוּ, כִּי חַיִּים יוֹדֵעַ לִסְפֵר סִיפּוּר.

הַקְּשַׁבְנוּ בְּדַמְמָה, וְאִישׁ לֹא פָצָה פֶה. הַחוּשׁךְ יֵרֵד, וְהִירַח לֹא מִיָּהָר לֵהֲאִיר עַל מַצְבוֹת הַשֵּׁשׁ בְּבֵית הַקְּבֻרוֹת. חַיִּים סִיִּים אֶת דְּבָרָיו וְהַחֵל לִלְכַת לְכוּיֹן בֵּית הַיְלָדִים שָׁבוּ הַתְּגוּרָרְנוּ. בַּמִּבְטָ לְאַחֵר וִידָאנוּ שֶׁהָרוּחוֹת לֹא מְלוּוֹת אוֹתָנוּ אֶל בֵּית הַיְלָדִים, וְהִגַּעְנוּ בְּרִיצָה קְלָה אֶל מִיטוֹתֵינוּ.

הַסִּיפּוּר שֶׁל חַיִּים נִגַע בִּי, פָּרַט עַל מִיתָרִים סְמוּיִים שָׁבִי, רִיגַשׁ אוֹתִי וְהַפְּעִים אוֹתִי. לֹא יִשְׁנֵתִי כֹל הַלַּיְלָה. דְּמִיִּנְתִּי לִי כִּיצַד בְּשִׁלוֹשׁ עֶשְׂרֵה עִמְדוֹת הַגְּנָה עוֹמְדִים כְּמֵאָה שִׁישִׁים מְגִינִים וְלֹא נִכְנָעִים לְנַחִילִי הָאֲרָבָה הַמִּצְרִיִּים... לְמוֹחֶרֶת, יוֹם שִׁישִׁי, שִׁלְחוּ אוֹתָנוּ מִדְּז'ה וְחַיִּים הַבֵּיתָה, לְבַקֵּר אֶת הַהוֹרִים. הַגַּעְתִּי אֶל בֵּיתִי וְסִפַּרְתִּי לְהוֹרֵי אֶת סִיפּוּרֵי שֶׁל חַיִּים רַבֵּר, כְּפִי שֶׁזְכַּרְתִּיו. אֲבָא לֹא בְּזַבֵּזַ זְמַן: 'מֵאַרְק', אֶתָּה מוּזִיקָאִי, שָׁב וּכְתוּב עַל זֶה יִצִּירָה'. וְאַמְנָם כֶּךָ עֵשִׂיתִי - חִיבַרְתִּי נְעִימָה בְּשֵׁם 'קִינָה', וְהַנְּחַתִּיהָ בְּמִגִּירַת יִצִּירוֹתִי. מֵאֵז עֶבְרוּ 21 שָׁנִים. בְּאַבִּיב 1979 בָּא אֵלַי אֲמֹנֹן בְּקָר, הַבְּמֵאִי שֶׁל חִגִּיגוֹת הָאַרְבַּעִים, וְשָׂאֵל:

'מִינְדֵל, אֲוִלִי יֵשׁ לְךָ נְעִימָה לְמַחֹל הַמְּקוֹנְנוֹת, שֶׁאֲנִי מֵתְכוּוֹן לְכֻלּוֹל בְּהַצְגָה 'נְתִיב הַקּוֹצִים'?'.

שָׁמַתִּי אֶת פַּעֲמֵי אֶל 'מִגִּירַת הַפְּלָאִים', שֶׁלִּפְנֵי 21 שָׁנָה טִמְנַתִּי בָּהּ אֶת תּוֹוֵי הַקִּינָה.

נִיגַנְתִּי לוֹ אֶת הַמוּטִיב, וְהַבְּמֵאִי אֶהֱבֵה אֶת אֲשֶׁר שָׁמַע. הַבֵּאתִי אֶת הַמְּנַגִּינָה לִיְדִידֵי מֹשֶׁה זֹרְמָן, וְהוּא עֵיבְדָה לְהַרְכֵּב תְּזַמּוֹרָתִי. הַגִּיעַ הַיּוֹם הַגְּדוֹל, 12 בְּיוּלֵי 1979. הַהַצְגָה זָכַתָּה לְהַצְלָחָה רַבָּה, וְלִימִים הַמוּזִיקָה אֶף זָכַתָּה לְהַפּוֹךְ לְתַקְלִיט. מִשְׁנַסְתִּים הַאִירוֹעַ פִּילֵס אֶת דְּרָכּוֹ אֵלַי קוֹבָה וִילָן. נִרְעַשׁ וְנִרְגַשׁ תַּפֵּס בְּמִרְפָּקִי, לְפַת אוֹתוֹ בְּאַצְבָּעוֹת הַפְּלָדָה שֶׁלוֹ וְאָמַר בְּהַתְּרַגְשׁוֹת:

'תְּזַכּוֹר, מֵאִיר, כְּשִׁיּוֹרִידוֹ אוֹתִי לְבוֹר קֶבֶר, אֲנִי רוֹצֵה שֶׁהַמוּזִיקָה הַזֹּאת תִּישְׁמַע בְּכֹל בֵּית הַקְּבֻרוֹת'.

מַחִיתִי בְּתוֹקֶף: 'אַתָּה חִיוֹנִי וְרַב יְכוּלוֹת. לְמָה אֶתָּה מְדַבֵּר אִתִּי כִּבְר עַל הַרְקוּיָאם, שִׁישְׁמַע עַל קֶבֶרְךָ?' עֵנָה לִי קוֹבָה: 'הַמוּזִיקָה שֶׁכְּתַבְתָּ מֵהַלַּכְתָּ עֲלַי קֶסֶם. בֵּיטָאֵת בְּצִלְלִים אֶת מָה שֶׁהַרְגַשְׁתִּי כֹל חַיִּי וְלֹא מִצָּאֵתִי אֶת הַהֵד הַמוּזִיקָלִי לְהַמִּיִת הַנֶּפֶשׁ שֶׁלִּי. אֶתָּה מִצָּאֵת אֶת הַצִּלְלִים. תְּזַכּוֹר, הַבְּטַחְתָּ'.

מֵאֵז עֶבְרוּ שָׁנִים, אֶךְ לֹא שִׁכַּחְתִּי אֶת מִשְׁאַלְתּוֹ.

בְּאוֹקְטוֹבֵר 2004, לְאַחַר מוֹתוֹ וּבְטֶרֶם הַקְּבֻרָה נִגְשָׁה אֵלַי שׁוֹשֶׁה וִילָן, כִּלְתּוֹ:

'מֵאִיר, אֶתָּה יוֹדֵעַ שֶׁקוֹבָה, בְּיָמֵי הָאַחֲרוֹנִים, הִיא בְּהַכְרָה קֶצֶת מְעוֹרְפֶלֶת. הוּא הַזְכִּיר לִי מִשְׁהוּ עַל אִיזוֹ מוּזִיקָה שֶׁהוּא סִיכֵם אִיתְךָ. זֹאת וְדָאִי הַזִּיָּה. אֶתָּה יוֹדֵעַ בְּמָה מְדוּבֵר?'

עֵנִיתִי: 'אֲנִי זֹכֵר מִצּוּיֹן אֶת מִשְׁאַלְתּוֹ. קוֹבָה בִּיקַשׁ אֶת נְעִימָתִי מֵהַתְּקִלִּיט שֶׁל נִגְבָה 40, וְהוּא הַשְּׁבִיעַ אוֹתִי שֶׁכֵּאֲשֶׁר יוֹרִידוֹ אֶת אֲרוֹנוֹ לְקֶבֶר, צִלְלִי 'הַקִּינָה' יִלוּ אוֹתוֹ בְּדִרְכּוֹ הָאַחֲרוֹנָה'. וְאֶכֶן כֶּךָ הִיא.

לֹא סִיפַרְתִּי עֲדִיין עַל הַפְּסַנְתֵר שֶׁל יוֹלֵק בְּרִזְלִי, שֶׁמִּצָּאֵתִיו עוֹמֵד עַל רִצְפַת הָאַבֵּן שֶׁל אוֹלָם חֹדֵר הָאוֹכֵל הָעֵתִידִי, שֶׁהִיא לְלֹא קִירוֹת וְגַג.

לֹא סִיפַרְתִּי אִיךְ הַמּוֹרִים חֲשָׁשׁוּ לְהִיכַנֵס אֶל כִּיתַנְנוּ, כִּי הִיִּינוּ דַעְתָּנִים וְשׁוֹאֵלִי קוֹשִׁיּוֹת קִשׁוֹת.

לֹא סִיפַרְתִּי עַל הַזּוֹגוֹת הָרִאשׁוֹנִים שֶׁל גִּיל הַהַתְּבַגְרוֹת.

עוֹד חֲזוֹן לְמוֹעֵד...

הַכֹּל יִסּוּפֵר.